

LEKCJA 4

NIEEFEKTYWNOŚĆ RYNKÓW MONOPOLISTYCZNYCH

Pytanie 1: Jak zmieni się cena, jeśli na monopolistę zostanie nałożony podatek?

1) Popyt liniowy

- podatek od ilości (T)

$$MC=c, P(q) = a - bq \Rightarrow MR = a - 2bq = c + T = MC + T$$

$$q^* = (a - c - T)/2b$$

$$(dq/dT)(dp/dq) = (-1/2b)(-b) \Rightarrow dp/dT = 1/2 \Rightarrow P_t = P + T/2$$

czyli monopolista podniesie cenę o połowę wielkości podatku

2) Popyt o stałej elastyczności cenowej (np. akcyza na paliwa)

- podatek od ilości (T)

$$MC=c, P_m = c(q_m) / (1 + 1/\varepsilon(q_m)) \Rightarrow MR = MC + T$$

$$P_t = (c(q_t)+T) / (1 + 1/\varepsilon(q_t)) =$$

$$= (c(q_m)+T) / (1 + 1/\varepsilon(q_m)), \text{ gdyż } c=\text{const}$$

$$\varepsilon=\text{const}$$

$$= c(q_m) / (1 + 1/\varepsilon(q_m)) + T / (1 + 1/\varepsilon(q_m))$$

$$= P_m + T / (1 + 1/\varepsilon(q_m)) > P_m + T, \text{ gdyż } dp/dT = 1 / (1 + 1/\varepsilon) > 1$$

$$\varepsilon < -1 \Rightarrow 1/\varepsilon > -1 \Rightarrow 0 < 1+1/\varepsilon < 1 \Rightarrow 1 / (1 + 1/\varepsilon) > 1$$

czyli monopolista podniesie cenę o więcej niż wynosi wielkość podatku

3) Przypadek ogólny

- podatek od ilości (T)

$$\max \pi = TR - TC = P_s q - TC = (P_d - T)q - TC, \text{ gdzie } P_d = P_s + T$$

$$\Rightarrow MR = MC + T$$

czyli krzywa podaży przesuwa się równolegle w lewo

- podatek od wartości (t)

$$\max \pi = TR - TC = P_s q - TC = (P_d / (1+t))q - TC \text{ gdzie } P_d = P_s (1+t)$$

$$\Rightarrow MR = MC(1+t)$$

czyli krzywa podaży przesuwa się nierównolegle w lewo

- podatek od zysku (τ)

$$\max \pi = (TR - TC)(1 - \tau) \Rightarrow MR(1 - \tau) = MC(1 - \tau)$$

czyli brak wpływu na wybór wielkości produkcji monopolisty

- subwencje w wysokości ($P - MC$),

czyli konsumenci płacą $P_d = MC \Rightarrow$ ilość pożądana przez konsumentów rośnie;
 monopolista otrzymuje P_s na poziomie dotychczasowym \Rightarrow różnicę cen ($P_s - P_d$)
 dopłaca rząd \Rightarrow zyski monopolisty rosną, ale błędna alokacja rynku została naprawiona

Pytanie 3: Jakie inne instrumenty może wykorzystać rząd w celu naprawy błędnej alokacji rynku monopolistycznego?

Pytanie 4: Kto jest w stanie przerzucić większy ciężar opodatkowania na konsumentów: monopolista czy firma konkurencyjna?

Pytanie 5: Jak wybrać odpowiedni instrument?

Przykład 1:

Rząd wybierając odpowiedni podatek kieruje się m.in. maksymalizacją wpływów podatkowych. Który podatek (ilościowy lub od wartości) powinien być wprowadzony, jeśli wpływ obu podatków na produkcję monopolisty będzie identyczny?

Jeśli produkcja ma być identyczna w obu przypadkach

ceny też muszą być identyczne

$$MR_T = MC_T = MC_t = MR_t$$

$$MC_T = MC + T = MC(1+t) = MC_t$$

$$\Downarrow$$

$$T = MC \cdot t$$

$$T \cdot p \cdot q = MC \cdot t \cdot p \cdot q$$

$$G_T = T \cdot q$$

$$G_t = t \cdot p \cdot q$$

$$\Rightarrow G_T \cdot p = MC \cdot G_t \quad \Rightarrow G_T < G_t$$

$p > MC$

Przykład 2: Subsydia żywnościowe

Przykład 3: Kryzys naftowy

W przypadku monopolu nie zawsze można narzucić $P = MC$ aby osiągnąć efektywność Pareto, gdyż może to doprowadzić do $\pi < 0$.

MONOPOL NATURALNY

Naturalną postać rynku identyfikujemy wtedy gdy niezależnie od działań rządowych lub innych firm rynek przyjmie daną naturalną postać rynkową lub ulega zanikowi.

Warunki monopolizacji rynku:

- konieczny: $MC < AC$ (taniej jest wytworzyć jednostkę produktu w ramach jednej firmy na rynku, niż przy większej liczbie firm na rynku)
- wystarczający: rosnące korzyści skali (malejące AC w przestrzeni popytu)

Monopol naturalny – struktura rynkowa, w której **jedno** przedsiębiorstwo wytwarza **jeden** produkt, którego wytworzenie wiąże się z dużymi kosztami stałymi (utopione koszty)
Np. wodociągi, elektryczność, sieć telefoniczna, metro

Rynek kontestowalny – rynek, na którym istnienie potencjalnej konkurencji skutecznie ogranicza swobodę podejmowania decyzji przez firmę monopolistyczną mimo niskich kosztów stałych
Np. transport rozkładowy, taxi, telefonia komórkowa

Poradnik jak zostać monopolistą (5 różnych sposobów):

1. Wytwarzaj dobro do którego brak substytutów (technologia umożliwiająca produkowanie dobra nie posiadającego bliskiego substytutu)
albo
2. Absolutna przewaga w kosztach (technologia umożliwiająca produkowanie towarów taniej niż inni)
albo
3. Ochrona ze strony prawa patentowego (bariery wejścia na rynek)
albo
4. Regulacje rządowe ograniczające liczbę firm (lobbying)
albo
5. Strategiczne praktyki biznesowe, np. kontrola istotnych nakładów